

איחוד הצלה

ארגון מתנדבים ארצי להצלת חיים

משרד ראשי - רח' ירמיהו 78 ת.ד. 36233 ירושלים 91361
טל' 02-5002020 • לתרומות 1-800-33-1221 • www.1221.org.il • info@1221.org.il

בפיקוחם של הרבנים

הגר"ע אויערבאך שליט"א • הגר"י סילמן שליט"א • הגר"ש רוזנברג שליט"א • הגר"א דביר שליט"א

הלכות ט' באב לחולים, יולדות, מעוברות ומניקות

יוצא לאור על ידי וועדת ההלכה של 'איחוד הצלה'

הותר לו אלא הנצרך לו ולא יותר, ועוד, שהרי בסעודה מפסקת ישנם דינים שיוכל לקיים אף אם לא צם, כמו איסור ב' תבשילין ושיבה על גבי קרקע ועוד.

המתקשה לישיב על הקרקע

אדם שקשה לו לישיב על הארץ, יכול לשבת על גבי ספסל נמוך.

נעילת הסנדל לחולה

יחולה וכן מי שיש לו מכה ברגליו, ישהינה קשה להם, מותרים בנעילת הסנדל.

אמירת "עננו" בתפילה

ימי ששכח ואכל בתענית, יאמר "עננו" [ביום צום התענית הזה] במנחה.

חולה שאינו מחוייב להתענות וצריך לאכול בלי הגבלה, לא יאמר "עננו" בתפילה.

אולם, אם אוכל רק מעט לצורכו, אפילו יותר מכשיעור וממשיך להתענות, יאמר "עננו".

אמירת "נחם"

אף מי שאינו צם, יאמר "נחם" בתפילה. בברכת המזון בט' באב אין להוסיף "נחם", אלא מברך כרגיל.

כהן, עלייה לדוכן

כהן שאינו צם, עולה לדוכן במנחה (ובלבד שלא שיהיה קודם לכן בהבדלה).

נטילת ידיים לאכילה

חולה שאוכל לחם בט' באב, יש לו ליטול את כל כף היד.

מעוברות ומניקות

יבט' באב שחל בזמנו אזי מעוברות ומניקות מתענות.

אכילת חולה בט' באב

יחולה שצריך לאכול בט' באב אוכל כדרכו כפי הצורך, אף שאין בו סכנה ואינו צריך להקפיד על אכילת שיעורים.

כאשר צום ט' באב חל בזמנו, ייש מחמירים שאם מספיק לחולה שתיה בלבד, ישתה ולא יאכל, וכן אם מספיקה לו אכילה בלבד, יאכל ולא ישתה.

יזכר אם מספיקה לו אכילה או שתיה פעם אחת בלבד, אסור לו לאכול יותר מכפי צורכו ולאחר שאכל או שתה, ימשיך לצום.

אך הרבה מורים להקל שבחולה לא גזרו ויכול לאכול ולשתות כפי צורכו.

והשנה שט' באב נדחה, בוודאי יש להקל שחולה אוכל כדרכו.

דאם החולה מרגיש עתה טוב ואינו זקוק לאכול, אין לו לאכול חצי שיעור כדי שאחר כך לא יצטרך לאכול כשיעור.

ימי שהותר לו לאכול בט' באב, ישתדל שלא להתענג בתפנוקים, אלא יאכל כפי צורכו.

נטילת תרופות

חולה שאין צריך לאכול אך נזקק לקחת כדורים לרפואה, מותר לקחתם בט' באב.

יזכר מותר לקחת תרופה מרה.

ברכת "שהכל" על המים לצורך נטילת כדור

ימי שצריך לשתות מים עבור לקחת התרופה, לא יברך ברכת "שהכל" על המים.

מריחת משחה רפואית

יסיכה אינה אסורה אלא סיכה של תענוג, אבל מריחת משחה לצורך רפואה, מותר.

סעודה מפסקת לאדם שאינו צם

חולה שאינו צם בט' באב, כ' השבה"ל [סי' פ"ג] שההלכה נוטה שהוא גם כן מחוייב בסעודה מפסקת, כיון שגם מי שאוכל בט' באב, דין תענית עליו, כמש"כ החת"ס"י שלא

במידה ויש לה בעיות רפואיות כל שהן, עליה להתייעץ עם רופא ומורה הוראה לקבוע כיצד עליה להתנהג.
טובמידה והיא חלשה וחשה בגופה, אע"פ שאין בה סכנה, אינה צריכה לצום, ובפרט בחודשי ההריון הראשונים, ועיין בהערה טז.

י'השנה שט' באב נדחה, מעוברות ומניקות שיש להן מיחוש קצת, אינן מחוייבות לצום.

יחמעוברת שעלולה להפיל, אין לה להתענות.

יטימנכת שהתינוק חולה ולדברי הרופא התענית של המינכת תזיק לו, מותר לה לאכול.

יזכן אם חולשת האם רבה ואין לה מספיק חלב להניקו ואין תחליף אחר לחלב האם לתינוק וסכנה היא לתינוק, חייבת לאכול.

כאובמקרה שהיא בריאה ואוכלת כדי שלא תגיע למצב שיהיה חסר חלב לתינוק, אזי בשנה שט' באב חל בזמנו, טוב שתאכל ותשתה "פחות פחות מכשיעור", כאלו השנה שט' באב נדחה, אין צריך להחמיר בזה.

יולדת בט' באב שחל בזמנו

כזיולדת בשבעה ימים הראשונים שלאחר הלידה, אין לה לצום, אפילו אומרת איני צריכה לאכול.

וכל שכן בג' ימים הראשונים שלאחר הלידה שבזמנו אסור לה לצום.

לאחר שבעת הימים, תוך שלושים יום ללידתה, כ' השו"ע דאין צריכה להתענות. והוסיף הרמ"א דנוהגין להתענות כל זמן שאין להן צער גדול שהיה לחוש לסכנה, והמיקל לא הפסיד.

והערוך השולחן^{יז} כתב על דברי הרמ"א, שאולי זהו בימיהם שהדורות היו בריאים וחזקים, אך עכשיו חלילה ליולדת להתענות בט' באב תוך ל' יום ללידתה, ולכן אין להניח להתענות בט' באב.

וכשיש לה צער גדול^{יח} או שהיא קצת חולה, אף לשיטת הרמ"א אינה צריכה לצום.

יולדת בט' באב נדחה

יזהשנה שט' באב נדחה, יולדת תוך ל' יום אינה מחוייבת לצום.

כזיולדת שאינה מתענה, אם יכולה תתענה כמה שעות, אולם אם הדבר קשה לה, לא תתענה כלל.

כחזיולדת תוך ל' יום ללידתה, מותרת לנעול סנדל מעור אם צריכה לכך.

הבדלה לאוכלים בצום ט' אב

האיש החולה שאינו צם כלל, יבדיל תכף במוצ"ש.

אולם חולה הצם בתחילת הצום, יבדיל בסמוך לאכילה.

אשה חולה שצריכה לאכול בט' באב, לכתחילה בעלה או אביה [או אדם אחר] יבדיל עבורה והיא תשתה הכוס ואזי שוב אינו צריך להבדיל במוצאי הצום.

ואם אין לה גבר שיבדיל עבורה, תבדיל האשה.

בדיעבד כשהחולה אינו יכול לשתות הכוס, ואין קטן או חולה אחר שישתה עבורו, יכול להקל ולסמוך על הפוסקים הסוברים שחולים האוכלים בט' באב אינם מחוייבים בהבדלה.

קטן האוכל, יש אומרים שצריך להבדיל ומנהג העולם שקטן אינו מבדיל.

יש אומרים שחולה המבדיל, יכול להבדיל על יין ויש מחמירים שיבדיל על חמר מדינה [אמנם אין משקה שהוא בוודאי חמר מדינה].

כשמבדיל אינו אומר הפסוקים "הנה ק-ל ישועתי וכו'" ואינו מברך על הבשמים.

על הנר מברך רק במוצ"ש, ואשה לא תברך על הנר. ואם אפשר, בעלה יוציא אותה בברכת "בורא מאורי האש".

^א הגדרת חולה, הובא במשנ"ב סימן תרי"ג ס"ק י"א דהוא חלוש וחש בגופו, אע"פ שאין בו סכנה. וכן הראוי לחולה שמסתפק אם עליו לצום בט' באב להתייעץ עם רופא ולשאול שאלת רב.
^{השנה שט' באב נדחה, אזי יש להקל אף בחולי קצת, כמבואר בביה"ל סי' תקנ"ט סעי' ט' ד"ה ואינו משלים.}

^ב חת"ס סי' קנ"ז והביאו השבט הלוי ח"י סי' פ"א.
^ג שם.

^ד שבט הלוי ח"ט סי' קל"א ג', כיון דאין דין שיעורים בט"ב.

^ה ירושלמי תענית פ"א ה"ה, רמב"ם פ"ג הל' תעניות ה"ה.

^ו שו"ע סימן ר"ד סעיף ז' ובמשנ"ב ס"ק מ"ב ובשבה"ל ח"י סי' פ"א א'.

^ז שבה"ל ח"י סוף פ"ג, דכל שלא רוצה להנות, לא יברך.

^ח שו"ע שם סעי' ט"ז ובביאור הלכה.

^ט סי' קנ"ז.

^י משנ"ב סי' תקנ"ט ס"ק י"א.

^{יא} שו"ע סי' תרי"ד סעי' ג'.

^{יב} משנ"ב סי' תרי"ד ס"ק י'.

^{יג} בשבה"ל ח"ה סי' ט' ד' ובח"ח סי' קל"א דן בסתירת הביה"ל, שבסי' תקס"ה ס"א הביא מח"א דחידושי שאינו מתענה ומתפלל עם הציבור, יאמר בש"ת עננו, ודחה דבריו וכו' דאין לומר עננו בשום פנים, ובסי' תקס"ח סק"ב כ' המשנ"ב דבתענית ציבור, אע"פ שאכל, יכול לומר עננו [ביום צום התענית הזה].
וכל לחלק, דבסי' תקס"ח מיירי דשכח ואכל ועדיין עיקר התענית רובו עליו, ובסי' תקס"ה מיירי בחולה וכדו' שפטור מהתענית לגמרי. וכן פסק בח"י סי' פ"א ב'.

^{יד} שו"ע סי' תקנ"ד סעי' ה'.

^{טו} עיין משנ"ב סי' תקנ"ד ס"ק י"א.

^{טז} בספר תורת היולדת פ' מ"ח בהערה ו' הביא כמה מקרים שבהן אין המעוברת צריכה לצום:

א. אם המעוברת או היולדת אנמית (כגון, שיש לה כ-10 גר' המוגלובין ומטה), הרי היא כחלושה, ואם חשה בגופה יותר מכל אדם בריא שצם, כגון שסובלת מסחרחורת, או מלחץ בבטנה מהעובר, או מדפיקות לב, או מחום עקב הצום, מותרת באכילה ושתייה.

ב. כשסובלת מקוליטיס (דלקת מעיים כרונית), או שהיא בסוף מחלת צהבת וכדומה.

ג. לחץ דם גבוה או נמוך וחולשה.

ד. חום גבוה או כאבי גרון חזקים.

י' ביה"ל סי' תקנ"ט סעי' ט' ד"ה ואינו משלים.

יח תורת היולדת שם.

יט שערי תשובה סי' תקנ"ד סעי' ו'.

כ שערי תשובה שם.

כא תורת היולדת שם, שהרי היא בריאה ושוטה רק כדי שלא יסתכן התינוק, ודומה למש"כ בביה"ל סי'

תקנ"ד סעי' ו' ד"ה דבמקום.

כב הגר"ש רוזנברג שליט"א.

כג משנ"ב שם ס"ק י"ג.

כד סי' תקנ"ד סעי' ח'.

כה משנ"ב שם ס"ק י"ד.

כו עיין ביה"ל סי' תקנ"ט סעי' ט' ד"ה ואינו משלים.

כז משנ"ב שם בשם האליהו רבא.

כח שו"ע סי' תרי"ד סעי' ג'.